

DAŇOVÁ POVINNOSŤ AKO FAKTOR FINANČNÉHO RIZIKA PODNIKATEĽSKÝCH SUBJEKTOV¹

ANNA SCHULTZOVÁ² – JAROSLAVA ŠEPELOVÁ³

Tax Obligation as a Factor of Financial Risk of Corporate Entities

***Abstract:** Nowadays, a lot of researches are focused on understanding the reasons why taxpayers do not pay taxes. Our article analyses the tax risk as part of the credit risk through using credit scoring models. The decision to manage the company's financial situation also includes the entity's ability to pay taxes. The paper answers the question whether tax debts are the result of a weak financial situation in enterprises or that of deliberate actions. On the basis of our results, it can be stated that the financial results of companies with tax debts and those without tax debts vary considerably.*

***Keywords:** tax evasion, tax liability, tax compliance, credit risk, tax risk*

JEL Classification: G 30, H 2, H 26

1. Úvod

Moderná spoločnosť sa často označuje ako spoločnosť rizika, pretože tvorba bohatstva býva spojená s rizikom [7]. Z uvedeného konštatovania vyplýva, že podniky pôsobiace v takomto prostredí preberajú na seba rôzne druhy rizík. Jedným z najdôležitejších typov podnikového rizika je finančné riziko.

V odbornej literatúre nenájdeme jednotný prístup k definovaniu finančného rizika. Vo všeobecnosti môžeme finančné riziko posudzovať v užšom i širšom zmysle slova. V užšom zmysle slova je to riziko, ktoré podnikateľský subjekt môže znášať v dôsledku kapitálovej

¹The paper is an outcome from the APPV project No. 15-0322, "Competitiveness, Economic Growth and Firms' Survival".

² Prof. Ing. Anna Schultzová, PhD., University of Economics in Bratislava, Slovak Republic, e-mail: anna.schultzova@euba.sk

³ Ing. Jaroslava Šepelová, University of Economics in Bratislava, Slovak Republic, e-mail: jaroslava.sepelova@euba.sk

štruktúry podniku, s ktorou sú spojené ďalšie podskupiny finančných rizík, ako napríklad riziko likvidity a riziko platobnej neschopnosti. V širšom zmysle je finančné riziko ponímané ako akékoľvek kolísanie peňažných tokov, finančných výsledkov a hodnoty spoločnosti vplyvom rôznych druhov faktorov (napríklad výmenných kurzov, úrokových sadziieb, zmien legislatívy) [7].

Platenie daní môže predstavovať pre mnohé daňové subjekty finančný problém a ovplyvňovať ich finančné toky, resp. likviditu. V snahe eliminovať vplyv daní na finančnú situáciu podniku sa daňové subjekty môžu často uchýľovať k nekalým formám činnosti. Jednou z nich môže byť cieľené vyhýbanie sa daňovej povinnosti, resp. daňový únik. Iná forma vyhýbania sa plateniu dane súvisí s využívaním medzier v daňovom práve tak, aby výsledná daňová povinnosť subjektu bola nižšia, pričom subjekt koná v medziach zákona [1]. Zo širšieho poňatia daňových únikov je zrejmé, že medzi ne možno zaradiť aj daňové nedoplatky. Ide o záväzky podnikateľského subjektu voči štátu, ktoré neboli načas a v stanovenej výške odvedené do štátneho rozpočtu. Správca dane často v záujme lepšieho výberu daní pristupuje k zverejneniu zoznamu daňových dlžníkov. Vytvára tak predpoklad vymoženía daňovej pohľadávky. Zverejnenie daňových dlžníkov súčasne pomáha obchodným partnerom dlžníka pri ohodnocovaní bonity subjektov [16]. Informácia o dlhu subjektu voči správcovi dane môže byť jedným z prvých indikátorov jeho možnej finančnej nestability (pri tomto hodnotení je však potrebné brať do úvahy širšie súvislosti, resp. výšku a periodicitu nedoplatkov). Cieľom príspevku je sledovanie vzťahu medzi kreditným a daňovým rizikom podnikateľských subjektov v SR. Na vymedzený cieľ nadväzuje výskumná otázka, a to: Môžu byť daňové dlhy nevyhnutne späté so zlou finančnou situáciou spoločností?

2. Daňové riziko ako súčasť kreditných rizík podnikateľských subjektov

Z aspektu zadefinovania daňových únikov je možné medzi ne zaradiť aj daňové nedoplatky. Ide o záväzky voči správcovi dane, ktoré si daňový subjekt nespĺnil v stanovenom termíne a výške. Otázkou je, či sa k týmto podlžnostiam subjekty uchýľujú zámerne, alebo či im finančná situácia nedovoľuje riadne plnenie daňových povinností. V snahe včas rozoznať vznikajúce nebezpečenstvo nestability subjektu je potrebné vykonávať finančné analýzy, resp. zostaviť prehľady a modely, z ktorých možno získať údaje pre manažment v záujme vypracovania vhodných stratégií finančného riadenia subjektu.

Členenie rizík vplývajúcich na činnosť podnikateľských subjektov uvádzajú vo svojej práci autori Fotr a Souček [5]. Podnikateľské subjekty tak čelia rôznym rizikám (strategickému riziku, technologickému riziku, operačnému, organizačnému, obchodnému, finančnému, právnenému, bezpečnostnému, reputačnému a projektovému riziku). Do množiny rizík zaraďujú aj finančné riziká súvisiace s riadením záväzkov, kapitálovej štruktúry a pohľadávok. V širšom ponímaní tak k finančným rizikám patrí aj riziko spojené s riadením daňových záväzkov a účtovnou evidenciou. Daňové riziko možno zaradiť medzi finančné riziká a riadenie daňových záväzkov je potom prepojené s riadením kreditného rizika [5]. Kreditné riziko predstavuje riziko finančnej straty spoločnosti v dôsledku zmeny kreditnej kvality dlžníka, sprostredkovateľa, emitenta cenných papierov, voči ktorému má spoločnosť kreditnú expozíciu, a teda bezprostredne súvisí s riadením pohľadávok a záväzkov [9].

Jedným zo spôsobov včasnej indikácie zvýšeného kreditného rizika sú kredit-skóringové modely. Môžu predikovať zlyhanie spoločnosti vplyvom kreditného rizika. Kredit skóringové modely sú nástrojmi ex ante analýzy úverového rizika, ktoré včasne detegujú možné zlyhanie subjektu, plnia funkciu včasného varovania [4]. Ich schopnosť včasného predvídania krízovej situácie umožňuje podnikateľským subjektom prijať opatrenia na riadenie kreditného rizika v dostatočnom časovom predstihu. Treba poznamenať, že aj samotné kredit-skóringové modely prešli vývojom, ktorý zohľadnil meniace sa podmienky podnikateľského prostredia prostredníctvom jednoduchých modelov na sofistikovanejšie viacrozmerné modely založené na diskriminačnej analýze. V súčasnosti sa využívajú pokrokovejšie metódy predikcie úpadku subjektu, ako neurónové siete, či genetické algoritmy.

Pri používaní kredit-skóringových modelov je potrebné zvažovať ich schopnosť predikcie úpadku subjektov vo vybranom segmente subjektov. Vzhľadom na skutočnosť, že väčšinu modelov publikovali zahraniční autori (na základe informácií o subjektoch pôsobiacich v zahraničí), je potrebné identifikovať kredit-skóringové modely, ktoré disponujú najvyššou možnou mierou spoľahlivosti v tuzemských podmienkach. Z výstupov analýzy spoločnosti FinStat vyplýva že, Altman Z-score a INDEX 05 sú najspoľahlivejšie predikčné bankrotne modely aplikované na podnikateľské subjekty v SR s mierou správnej predikcie v rozsahu 82 – 87 % [13].

Testovanie modelov bolo realizované v intervale 1 – 5 rokov pred úpadkom spoločností. Úpadok bol charakterizovaný vstupom spoločností do konkurzného alebo reštrukturalizačného konania. Najlepšie výsledky hodnotenia spoločností obidva modely

dosiahli 1 rok pred úpadkom spoločností. Tabuľka č. 1 zobrazuje výsledky testovania obidvoch použitých modelov.

Tab. č. 1

Výsledky testovania kredit-skóringových modelov v podmienkach slovenských spoločností 1 rok pred úpadkom (v %)

	Altman ZScore	IN05
Prosperujúca spoločnosť	7,62	9,09
Spoločnosť v šedej zóne	10,81	4,42
Neprosperujúca spoločnosť	81,57	86,49

Prameň: spracované podľa [18].

Z uvedeného vyplýva, že modely správne, teda k neprosperujúcim spoločnostiam, zaradili až 82 – 87 % zo všetkých skúmaných spoločností. Testovanými modelmi boli aj Binkertov model s úspešnosťou 16,5 %, Tafflerov model s úspešnosťou 30,7 % a Index Bonity s úspešnosťou 70,2 %.

Model Altman Z-score využíva viacrozmernú diskriminačnú analýzu na určenie pomerových ukazovateľov, ktoré najvernejšie charakterizujú finančno-ekonomickú situáciu spoločností a najmä ich budúci vývoj [2]. Podkladovým zdrojom informácií, z ktorých model vychádza, sú empirické údaje o neprosperujúcich podnikoch za posledných päť rokov pred ich bankrotom, ako aj údaje za prosperujúce podniky za rovnaké časové obdobie. Altman v roku 1968 určil váhy jednotlivých piatich pomerových ukazovateľov, ktoré sú uvedené v tabuľke č.1.

Tab. č. 2

Finančné ukazovatele zahrnuté v Altman Z-skóre

Označenie ukazovateľa	Ukazovateľ
X1	Čistý prevádzkový kapitál/celkový kapitál
X2	Nerozdelený zisk/celkový kapitál
X3	Zisk pred zdanením a úrokmi/aktíva
X4	Trhová hodnota vlastného kapitálu/cudzí kapitál
X5	Tržby/celkový kapitál

Prameň: spracované podľa [2].

Altman zhotovil model v dvoch variáciách, a to pre podniky, ktoré sú obchodované na burze, a pre podniky, ktorých akcie nie sú obchodované na burze.

Hodnotu Altmanovho Z-skóre (pre podniky, ktoré nie sú obchodované na burze), je možné charakterizovať rovnicou:

$$Z = 0,717 X_1 + 0,847 X_2 + 3,107 X_3 + 0,420 X_4 + 0,998 X_5 \quad [2]$$

Pre výsledné hodnoty platí : ak $Z > 2,99$, finančná situácia podniku je stabilná, a ani v budúcnosti sa neočakávajú finančné ťažkosti. Ak sa výsledok pohybuje v intervale $<1,81;2,99>$ toto pásmo nazýva Altman „šedou zónou“, pretože je to pásmo nevyhraných výsledkov, neexistuje žiadna štatistická prognóza na určenie budúcnosti podniku. Ak $Z < 1,81$, ide o výsledky vypovedajúce o zlom finančnom stave podniku, ktorý v budúcnosti s veľkou pravdepodobnosťou vyústi do bankrotu. Je potrebné poznamenať, že Altmanov model bol niekoľkokrát modifikovaný, zohľadňujúc rôznu segmentáciu subjektov (na segment českých podnikov, na segment výrobných podnikov).

Problematikou predikcie úpadku spoločností sa zaoberali aj manželia Neumaierovci. Vytvorili viacrozmerný diskriminačný model označený Index (ďalej IN). V priebehu ich výskumu bol viackrát modifikovaný a vylepšovaný [10, 11]. Posledná podoba modelu je z roku 2005, v ktorom boli spojené ich poznatky z predchádzajúcich modelov IN95, IN99 a IN01. Model IN05 (aj staršie modely IN95, IN99 a IN01) bol podobne ako Altman Z-score vytvorený viacrozmernou diskriminačnou analýzou. Autori určili váhy piatich finančných ukazovateľov, ktoré sú zobrazené v tabuľke č.2.

Tab. č. 3

Finančné ukazovatele zahrnuté v IN 05

Označenie ukazovateľa	Ukazovateľ
X1	Celkový kapitál/cudzí kapitál
X2	Zisk pred zdanením a úrokmi/nákladové úroky
X3	Zisk pred zdanením a úrokmi/celkový kapitál
X4	Celkové výnosy/celkový kapitál
X5	Obežný majetok/krátkodobé záväzky

Prameň: spracované podľa [10].

Rovnica IN05 má tvar : $IN\ 05 = 0,13 X1 + 0,04 X2 + 3,97 X3 + 0,21 X4 + 0,09 X5$ [10]

Model IN05 je oproti predchádzajúcim modelom manželov Neumaierovcov modifikovaný veľkosťou váh jednotlivých ukazovateľov, ako aj hranicami klasifikácie podnikov. Pre výsledné hodnoty platí: ak je IN väčšie ako 1,6, predpokladá sa uspokojivá finančná situácia. Ak je hodnota z intervalu $0,9 < IN < 1,6$, ide o nešpecifikovanú zónu budúceho vývoja. Ak je $IN < 0,9$, firma je ohrozená vážnymi finančnými problémami [10].

Bankrotným modelom založeným na viacrozmernej diskriminačnej analýze sa venovali aj iní autori. Springate model vychádza z princípu integrálneho Altmanovho modelu. Bol overený na údajoch 40 podnikov. Pôvodne bolo testovaných 19 pomerových ukazovateľov, z ktorých boli do modelu vybrané pomocou diskriminačnej analýzy len štyri ukazovatele [12]. Pre oblasť malých podnikov sa často využíva Fulmerov model (vychádza z 9 ukazovateľov, pôvodne v ňom figurovalo až 40 finančných ukazovateľov a testovaný bol na vzorke 60 podnikov) [6]. Pre podniky výrobného charakteru, v ktorých neprevažuje obchodná činnosť, vytvoril model Beerman, ktorý sa ako prvý v Nemecku zaoberal otázkou prognózovania insolventnosti podnikov na základe položiek súvahy a z nich vypočítaných pomerových ukazovateľov [3]. Východiskom Beermanovho výskumu bolo 21 akciových spoločností, ktoré sa v rokoch 1966 – 1971 stali insolventnými, resp. utrpeli významné kapitálové straty. Beerman v modeli použil 10 ukazovateľov, pričom ich rozlišovaciu schopnosť najskôr overil jednorozmernou analýzou (následne však uplatnil aj viacrozmernú diskriminačnú analýzu). V podmienkach Slovenska skonštruovala model predikcie úpadku subjektu Chrastinová [8]. Tento model je špecifikovaný na oblasť poľnohospodárstva.

Vzhľadom na výsledky analýzy spoľahlivosti bankrotných modelov v slovenskej ekonomike využívame na skúmanie prepojenia kreditného a daňového rizika modely Altman Z-score a IN 05. Dôvodom ich aplikácie je najvyššia predikčná schopnosť zo všetkých testovaných modelov v slovenských spoločnostiach.

3. Vzťah daňovej povinnosti a kreditného rizika v podmienkach slovenských spoločností

V snahe nájsť odpoveď na výskumnú otázku, „môžu byť daňové dlhy nevyhnutne späť so zlou finančnou situáciou spoločností“, je potrebné identifikovať rozdiely v kredit-skóringových modeloch, a to v prípade subjektov s daňovým nedoplatkom a bez daňového

nedoplatku. Ich analýza a porovnanie môže poukázať na skutočnosť, či sa subjekty vyhýbajú plateniu daní z dôvodu svojej nepriaznivej finančnej situácie, alebo sa plateniu daní vyhýbajú zámerné. Vypracovanie tejto analýzy predpokladá spracovanie veľkého množstva údajov. Hlavným zdrojom informácií sú účtovné závierky a zoznamy daňových dlžníkov, uverejňované Finančnou správou SR. Zvoleným sledovaným obdobím sú roky 2010 – 2017 [17].

Daňové nedoplatky firiem zverejňuje Finančná správa SR. Pohľadávky voči daňovému subjektu vznikajú najmä z dane z pridanej hodnoty, ako aj z dane z príjmu právnickej osoby. Zoznamy daňových dlžníkov sú aktualizované na mesačnej báze, čo umožňuje sledovať jednak ich periodicitu, ako aj ich nárast, resp. pokles v čase. Pre potreby našej analýzy boli subjekty rozdelené do dvoch skupín. Prvú skupinu tvorili subjekty, voči ktorým finančná správa neevidovala v rokoch 2014 – 2017 daňový nedoplatok. Druhú skupinu tvorili spoločnosti, voči ktorým bol v uvedených rokoch vykázaný daňový nedoplatok.

Analýza bola vykonaná v troch nami zvolených odvetviach, v ktorých podnikateľské subjekty pôsobia. Odvetvia boli zvolené tak, aby bolo zastúpené veľmi citlivé, citlivé a necitlivé odvetvie. Citlivosť berie do úvahy zmeny ukazovateľov vzhľadom na ekonomický cyklus [15]. Uvedené rozdelenie odvetví umožňuje odhaliť sektorové disparity v dlhšom časovom období. Na základe toho boli do analýzy vybrané také odvetvia, ako služby (necitlivé odvetvie), ťažobný priemysel (citlivé odvetvie) a elektrotechnický priemysel (veľmi citlivý sektor). Výber konkrétnych odvetví zohľadnil aj požiadavku dostatočnej vzorky subjektov.

Tab. č. 4

Rozdelenie spoločností v analýze podľa odvetví a výskytu daňových nedoplatkov

Odvetvie	Subjekty s daňovým nedoplatkom	Subjekty bez daňového nedoplatku	Spolu
Služby	488	7 017	7 505
Ťažobný priemysel	54	788	842
Elektrotechnický priemysel	38	863	901
Spolu	580	8 668	9 248

Prameň: spracované podľa [14].

V ďalšej fáze našej analýzy bolo potrebné pre subjekty s daňovým nedoplatkom a bez daňového nedoplatku vypočítať modely, ktoré by v dostatočnej miere predikovali hroziaci úpadok spôsobený zvýšeným kreditným rizikom. Modely boli zvolené na základe ich spoľahlivosti v aplikácii na slovenské spoločnosti [13]. Z uvedenej analýzy spoločnosti FinStat vyplynuli Altman Z-score a INDEX 05 ako najspoľahlivejšie predikčné bankrotné modely s mierou správnej predikcie 82 – 87 %.

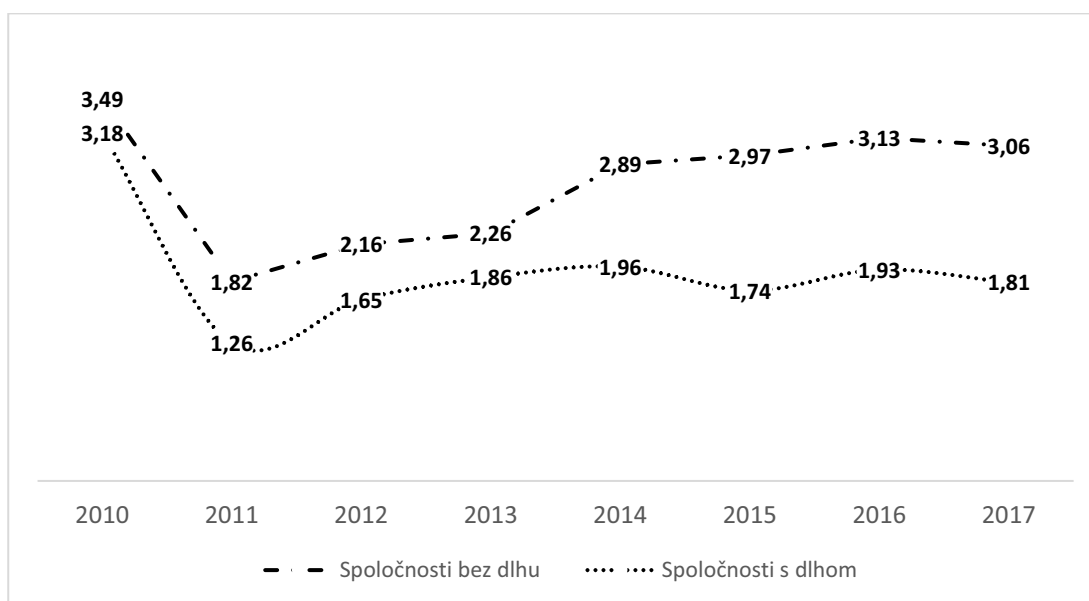
3.1. Vývoj vzťahu daňového a kreditného rizika v necitlivom odvetví služieb v SR

Odvetvie služieb je podľa klasifikácie Národnej banky Slovenska necitlivé odvetvie. V tomto odvetví bolo v SR analyzovaných 7 505 podnikateľských subjektov. Z tohto počtu bol pri 488 subjektoch detegovaný dlh voči Finančnej správe SR, vo zvyšných 7 017 spoločnostiach dlh detegovaný nebol [14].

Analyzovanými ukazovateľmi boli bankrotné modely Altman Z-score a INDEX 05, ktoré boli zvolené na základe overenej najlepšej predikčnej schopnosti v slovenských spoločnostiach. Nasledujúce grafy zobrazujú vývoj vybraných ukazovateľov v spoločnostiach bez daňového nedoplatku a s daňovým nedoplatkom v rokoch 2010 – 2017. Ukazovatele Altman Z-score a IN05 zobrazujú mediánové hodnoty, ktoré oproti priemerným hodnotám nie sú v takej miere ovplyvnené výkyvmi v hodnotách.

Graf č. 1

Vývoj modelu Altman Z- score v necitlivom odvetví služieb na Slovensku v rokoch 2010 – 2017

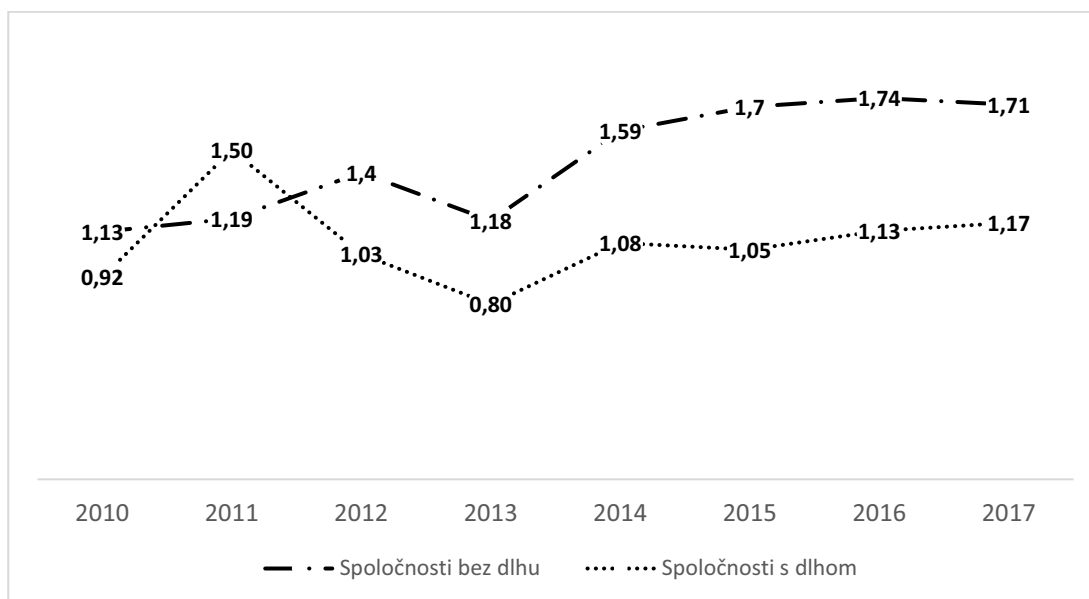

Prameň: spracované podľa [14].

Z uvedeného grafu je zrejmé, že bankrotný model Altman Z- score v spoločnostiach pôsobiacich v odvetví služieb bez daňového nedoplatku je v sledovanom období vyšší ako vo firmách s daňovým nedoplatkom. Rozdiel medzi nimi sa však od roku 2014 zvyšuje. Z uvedeného je možné konštatovať, že finančná situácia spoločností, v ktorých sa vyskytol daňový nedoplatok, bola počas celého obdobia podľa ukazovateľa Altman Z- score horšia.

Graf č. 2

Vývoj modelu Index 05 v necitlivom odvetví služieb na Slovensku v rokoch 2010 – 2017

Prameň: spracované podľa [14].

Vývoj druhého ukazovateľa IN 05 nie je tak jednoznačný, ako je to v prípade modelu Altman Z- score. Vývoj síce kopíruje trend ukazovateľa Altman Z score, avšak v roku 2011 bola finančná situácia firiem s daňovým nedoplatkom, meraná ukazovateľom Index 05, lepšia ako firiem bez daňového nedoplatku.

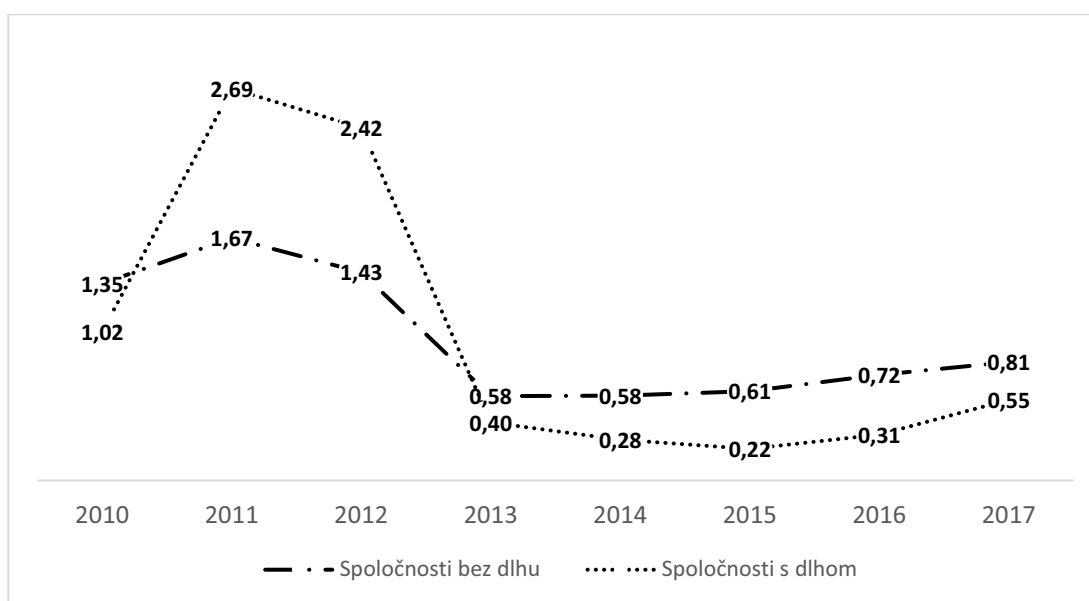
3.2. Vývoj vzťahu daňového a kreditného rizika v citlivom odvetví ťažobného priemyslu v SR

Zo skupiny citlivých odvetví sme analyzovali 842 spoločností pôsobiacich v ťažobnom priemysle. Z tohto počtu bol v sledovanom období v prípade 54 spoločností detegovaný dlh voči Finančnej správe SR, vo zvyšných 788 spoločnostiach dlh detegovaný nebol [14]. Postup a výber ukazovateľov bol rovnaký ako v predchádzajúcom prípade.

V grafoch sú zobrazené mediánové hodnoty ukazovateľom Altman Z- score a Index 05 v odvetví ťažobného priemyslu.

Graf č. 3

Vývoj modelu Altman Z-score v citlivom odvetví ťažobného priemyslu na Slovensku v rokoch 2010 – 2017

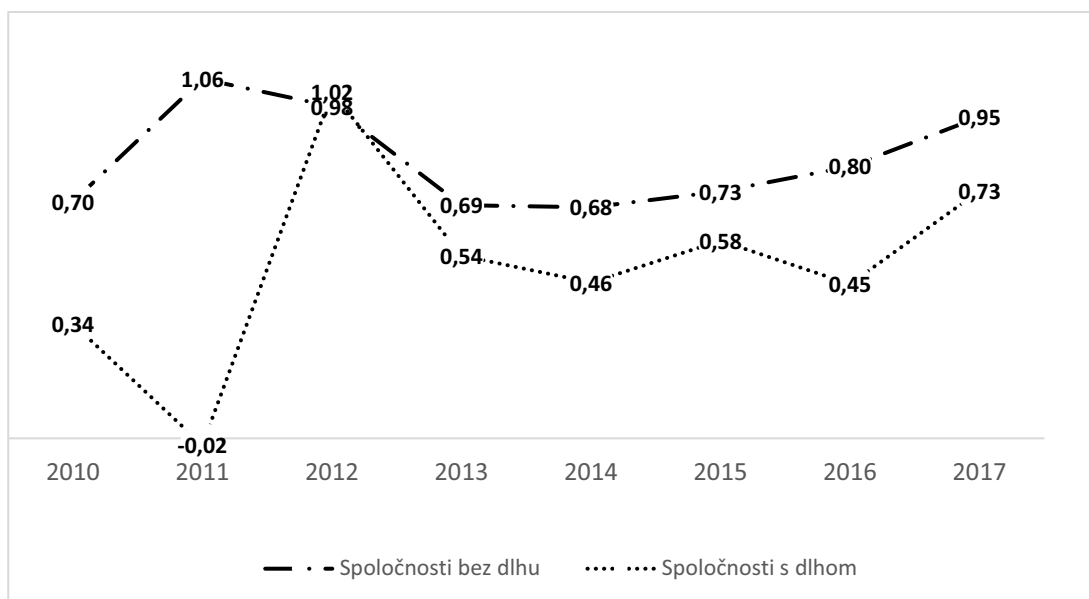

Prameň: spracované podľa [14].

Podnikateľské subjekty bez daňového nedoplatku mali v sledovanom období menej stabilný vývoj ako v odvetví služieb. V rokoch 2011 a 2012 došlo k situácii, keď spoločnosti s daňovým nedoplatkom mali menšiu pravdepodobnosť úpadku ako spoločnosti bez daňového nedoplatku. Tento fakt svedčí o tom, že daňové nedoplatky firiem v danom období neboli výsledkom ich zhoršenej finančnej situácie. Zrejme sa tak v danom prípade prejavil špekulačný moment niektorých subjektov pôsobiacich v odvetví ťažobného priemyslu.

Graf č. 4

Vývoj modelu Index 05 v citlivom odvetví ťažobného priemyslu na Slovensku v rokoch 2010 – 2017

Prameň: spracované podľa [14].

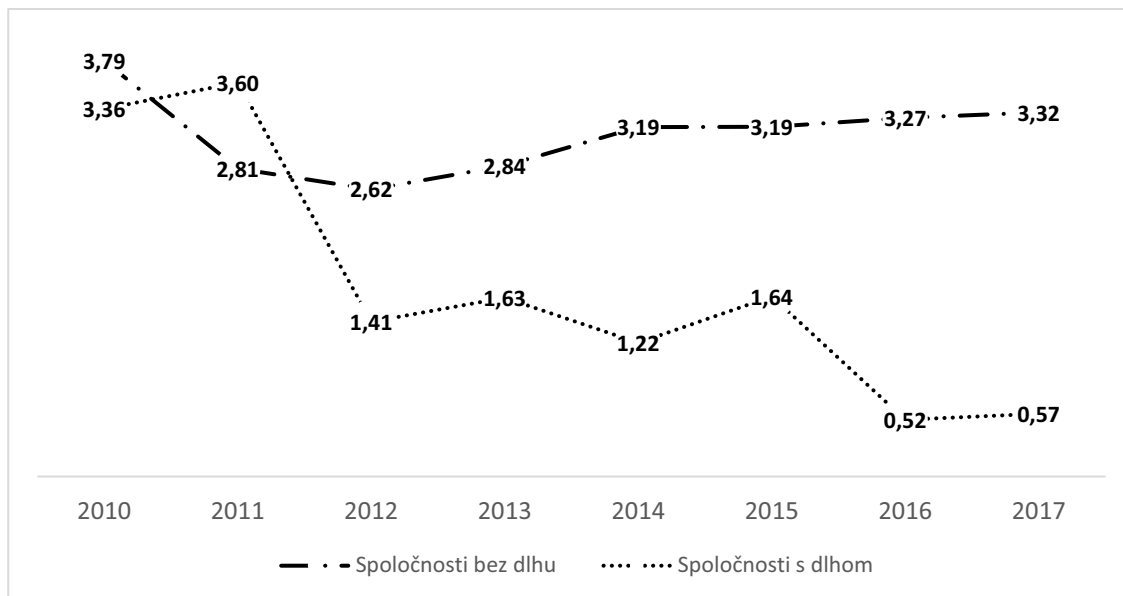
Vývoj bankrotného modelu IN 05 bol v období rokov 2010 – 2017 veľmi nestabilný, a to predovšetkým v prípade spoločností, voči ktorým Finančná správa SR evidovala dlh. Napriek tomuto nestabilnému obdobiu je v celom sledovanom období finančná situácia podnikov bez dlhu voči finančnej správe lepšia (resp. v roku 2012 takmer rovnaká) ako v prípade spoločností s daňovým nedoplatkom. Tento vývoj je odlišný od ukazovateľa Altman Z-score, predovšetkým v rokoch 2011 a 2012.

3.3. Vývoj vzťahu daňového a kreditného rizika vo veľmi citlivom odvetví elektrotechnického priemyslu v SR

Naším zvoleným odvetvím zo skupiny veľmi citlivých odvetví bol elektrotechnický priemysel. V danom odvetví bolo v období rokov 2010 – 2017 analyzovaných spolu 901 podnikateľských subjektov. Z uvedeného počtu bol pri 38 subjektoch detegovaný dlh voči Finančnej správe SR, vo zvyšných 863 spoločnostiach dlh detegovaný nebol [14]. Postup a výber ukazovateľov bol rovnaký ako v prípade necitlivého a citlivého odvetvia. V grafoch sú zobrazené mediánové hodnoty ukazovateľom Altman Z-score a Index 05 v odvetví elektrotechnického priemyslu.

Graf č. 5

Vývoj modelu Altman Z-score vo veľmi citlivom odvetví elektrotechnického priemyslu na Slovensku v rokoch 2010 – 2017

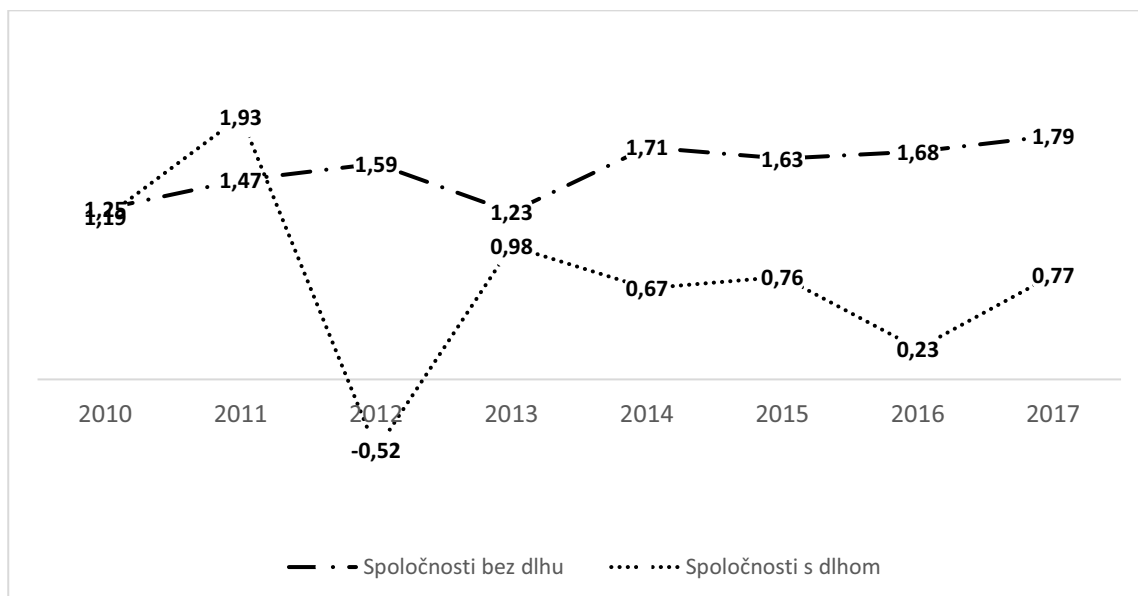

Prameň: spracované podľa [14].

Vývoj tohto ukazovateľa je spomedzi všetkých nami sledovaných odvetví najmenej stabilný, čo potvrdzuje aj jeho zaradenie medzi veľmi citlivé odvetvia. V roku 2011 vznikla situácia, keď bankrotný model označil skupinu firiem s daňovým nedoplatkom za menej rizikovú. Vývoj ukazovateľa v prípade spoločností bez daňového nedoplatku je stabilný, avšak jeho vývoj pri spoločnostiach s daňovým nedoplatkom sa rapídne menil každý sledovaný rok.

Graf č. 6

Vývoj modelu Index 05 vo veľmi citlivom odvetví elektrotechnického priemyslu na Slovensku v rokoch 2010 – 2017

Prameň: spracované podľa [14].

Index 05 má v odvetví elektrotechnického priemyslu nestabilný vývoj. Výkyvy je možné sledovať predovšetkým v rokoch 2011 a 2012. Od roku 2014 je finančná situácia firiem meraná bankrotným modelom Index 05 pri firmách bez daňového nedoplatku stabilne vyššia ako pri firmách s daňovým nedoplatkom.

Záver

Finančné riziko definované ako riziko spojené s rozhodnutím o financovaní spoločnosti je jedno najdôležitejších determinantov stavu spoločnosti. Súčasťou rozhodovania o riadení finančnej situácie spoločnosti je aj schopnosť subjektu uhrádzať daňové záväzky. Táto skutočnosť je o to dôležitejšia, že v členských štátoch už dochádza k presadeniu záujmov EÚ v smere posudzovania daňovej spoľahlivosti subjektov. Jedným z kritérií posudzovania rizikovosti daňových subjektov voči správcovi dane je platenie daňovej povinnosti načas a v plnej výške.

V príspevku je naznačené prepojenie kreditného rizika a daňového rizika. Kreditné riziko je vyjadrené vybranými kredit-skóringovými modelmi (Altman Z-score a Index 05). Daňové riziko, ktoré je takisto súčasťou finančných rizík, je vyjadrené existenciou daňových nedoplatkov podnikateľských subjektov. Daňové nedoplatky môžu byť vyústením nedostatočného finančného riadenia podniku alebo nechoty subjektu platiť svoje daňové záväzky, a to napriek ich uspokojivej finančnej situácii. Identifikácia rozdielov v kredit-skóringových modeloch pri spoločnostiach s daňovým nedoplatkom a bez daňového nedoplatku umožňuje dať odpoveď na otázku, či sa spoločnosti vyhýbajú plateniu daní kvôli svojej nepriaznivej finančnej situácii, alebo sa plateniu vyhýbajú zámerné, aj keď je ich finančná situácia uspokojivá a úpadok ich neohrozuje.

Zo skupiny necitlivých odvetví sme do analýzy vzťahov daňového a kreditného rizika vybrali odvetvie služieb. Zvolené ukazovatele v sledovanom období poukazujú na skutočnosť, že spoločnosti, pri ktorých bol detegovaný daňový nedoplatok, dosahovali nižšiu hodnotu Altman Z- score, ako aj Index 05. Z uvedeného je možné dedukovať, že daňové nedoplatky vznikali predovšetkým v spoločnostiach, ktoré dosiahli vyššiu hodnotu pravdepodobnosti úpadku, teda kreditné riziko ich činnosť ohrozovalo vo väčšej miere. V citlivom odvetví, v ťažobnom priemysle, boli rovnako analyzované dve skupiny spoločností, a to spoločnosti s daňovým nedoplatkom a bez daňového nedoplatku. Situácia

v tejto skupine spoločností už nebola taká jednoznačná ako v necitlivom odvetví služieb. V rokoch 2011 a 2012 dochádza k tomu, že spoločnosti s daňovým nedoplatkom majú hodnoty vybraných ukazovateľov vo vyšších, teda lepších hodnotách. Daňový subjekt mal prostriedky na zaplatenie daňových povinností, ale nekonal tak. Na rozdiel od odvetvia služieb sa hodnoty Altman- Z score a Index 05 v odvetví ťažobného priemyslu nevyvíjali tak kontinuálne, dochádzalo k výkyvom v jednotlivých rokoch. Finančná situácia spoločností vo veľmi citlivom odvetví elektrotechnického priemyslu bola podobná ako v odvetví ťažobného priemyslu. Rovnako v rokoch 2011 a 2013 (pri ukazovateli Index 05) dochádza k situácii, keď je pravdepodobnosť úpadku spoločností s daňovým nedoplatkom nižšia ako pri spoločnostiach s daňovým nedoplatkom. V ostatných obdobiach je situácia porovnateľná s odvetvím služieb. Vývoj ukazovateľov, rovnako ako v ťažobnom priemysle, nie je rovnomerný, vo vývoji dochádza k veľkým extrémom a výkyvom.

Z uvedených výstupov je možné konštatovať, že v analyzovaných spoločnostiach (s výnimkou rokov 2011 a 2012 v ťažobnom priemysle a v rokoch 2011 a 2013 v elektrotechnickom priemysle) existovali daňové nedoplatky v súčinnosti so zhoršenou finančnou situáciou a vyššou pravdepodobnosťou úpadku. Nemuselo tak ísť o cieleň daňový únik, ale o dôsledok nedostatočného riadenia finančných rizík spoločnosti. Vo vybraných odvetviach (roky 2011 a 2012 v ťažobnom priemysle a v rokoch 2011 a 2013 v elektrotechnickom priemysle) dochádza k situácii, keď spoločnosti s daňovým dlhom majú nižšiu pravdepodobnosť úpadku a lepšiu finančnú situáciu ako spoločnosti bez dlhu. Môže to vzniknúť pri zámernom nedodržiavaní daňových povinností, teda pri cieleňom daňovom úniku.

Na základe uvedených skutočností možno konštruovať odpoveď na výskumnú otázku, či môžu byť daňové dlhy nevyhnutne späté so zlou finančnou situáciou spoločností. Odpoveď na ňu nie je jednoznačná pri všetkých skúmaných odvetviach. Analýza necitlivého odvetvia naznačuje, že daňové dlhy boli spojené s nepriaznivou finančnou situáciou spoločností. V citlivom a veľmi citlivom odvetví možno konštatovať, že nepriaznivá finančná situácia spoločností nie je spätá s podlžnosťami voči daňovej autorite. V prípade týchto spoločností by bolo vhodné individuálne sledovanie subjektov, ktoré by správcovi dane v predstihu poskytlo informáciu o ich možnom nekalom správaní.

Okrem uvedených výsledkov analýzy je možné konštatovať, že finančné výsledky spoločností s daňovým nedoplatkom a bez daňového nedoplatku sa v jednotlivých odvetviach líšia. Aj priaznivá finančná situácia je sprevádzaná daňovým nedoplatkom.

Uvedená skutočnosť tak vytvára priestor na hlbšie skúmanie finančných výsledkov, ako aj rozdielnych a spoločných znakov spoločností s daňovým nedoplatkom a bez daňového nedoplatku. Tejto problematike sa budú autorky venovať v ďalšom výskume.

Literatúra

- [1] ALLINGHAM, M. – SANDMO, A. 1972. Income tax evasion: a theoretical analysis. In: *Journal of Public Economics*. 1(3), s. 323 – 338.
- [2] ALTMAN, E. I. 1968. Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy. In: *Journal of Finance*, 23(4), s. 889 – 609.
- [3] BEERMAN, K. 1976. Possible ways to predict capital losses with annual financial statements. University Dusseldorf Working Paper.
- [4] CÍSKO, Š. a kol. 2006. *Finančná analýza podniku*. Žilinská univerzita v Žiline, 2006. 239 s. ISBN 80-8070-635-2.
- [5] FOTR, J. – SOUČEK, I. 2005. *Podnikateľský záměr a investiční rozhodování*. Praha: Grada Publishing. 356 s. ISBN 80-247-0939-2.
- [6] FULMER, J. G. Jr. – MOON, J. E. – GAYIN, T. A. – ERWIN, M. J. 1984. A bankruptcy classification model for small firms. In: *Journal of Commercial Bank Lending*. 66 (11), s. 25 – 37.
- [7] HIGGINS, R. C. 2007. *Analysis for Financial Management*. New York: McGraw Hill, 437 s.
- [8] CHRASTINOVÁ, Z. 2000. Overenie metód hodnotenia ekonomickej bonity poľnohospodárskych podnikov. In: *Zemědělská ekonomika – Agricultural economics*. Mezinárodní vědecký časopis. Prague: Institute of Agricultural and Food Information. 46 (6), s. 283 – 286. ISSN 0139-570X.
- [9] JÍLEK, Josef. 2000. Finanční rizika: podstata a měření finančních rizik. Praha: Grada Publishing, 2000. 254 s. ISBN 80-7169-579-3.
- [10] NEUMAIEROVA, I. – NEUMAIER, I. 2005. Index IN05. Evropské finanční systémy. Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference. Prvé vydanie. Brno: Masarykova univerzita v Brně. 2005. 5(2) s. 143 – 148. ISBN 80-210-3753-9.
- [11] NEUMAIER, I. – NEUMAIEROVÁ, I. 1995. Zkuste spočítat svůj INDEX IN 95. In: *Terno*, 1995. 4 (3), s.12 – 28.
- [12] SANDS, E. G. – SPRINGATE, G. L. V. – TURGUT, V. 1983. Predicting Business Failures. In: *CGA Magazine*, s. 24 – 27.

- [13] Analýza predikčnej schopnosti kredit-skóringových modelov. Dostupné na: <https://www.finstat.sk> (cit. 30.5.2018).
- [14] Databáza finančných výkazov slovenských spoločností. Dostupné na: <https://www.finstat.sk> (cit. 30.5.2018).
- [15] NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA – Prílohy k analýze slovenského finančného sektora za rok 2016.
- [16] Zoznam daňových nedoplatkov. Portál Finančnej správy SR. Dostupné na: <https://www.financnasprava.sk/sk/elektronicke-sluzby/verejne-sluzby/zoznamy> (cit. 4.6.2018).
- [17] Register účtovných závierok. Dostupné na: <http://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/accountingentity/simplesearch> (cit. 5.6.2018).
- [18] Analýza kredit-skóringových modelov. FinStat 2016.